

MIES VAN DER ROHE:
MIES VAN DER ROHE:
THE ARCHITECT
Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΩΣ
AS EDUCATOR
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

GEORGE EDSON DANFORTH
GEORGE EDSON DANFORTH

ΤΜΗΜΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
Ε.Μ.Υ.

futura

GEORGE EDSON DANFORTH

Mies van der Rohe: Ο αρχιτέκτων ως εκπαιδευτικός.
Η εξέλιξη ενός αρχιτεκτονικού προγράμματος

GEORGE EDSON DANFORTH

Mies van der Rohe: The Architect as educator.
The development of an architectural programme

Επιστημονική Επιτροπή Εκδηλώσεων
Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ 2001-2002:

Α. Κούρκουλας
Ν. Μάρδα
Π. Τουρνικιώτης

Επιστημονική Επιμέλεια Σειράς:

Β. Τροβά

Μετάφραση:

Ρ. Φατοέα

Καλλιτεχνική Επιμέλεια Έκδοσης:

Σ. Στριτσιδης (Εκδόσεις Futura)

Σχεδίαση Εξωφύλλου:

Σ. Στριτσιδης

Κυκλοφόρησε τον Ιούλιο του 2003 από
τις εκδόσεις futura - Μ. Παπαρούνης

Κ. Δεληγιάννη 6α
106 83 Αθήνα

Τηλ. & fax: 210 8843053

e-mail: futura@ath.forthnet.gr

© 2003:

Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ —

Εκδόσεις futura

School of Architecture NTUA

Scientific Committee for the 2001-

2002 events:

A. Kourkoulas

N. Marda

P. Tournikiotis

Editor of the Series:

V. Trova

Translation:

R. Fatsea

Designed by:

S. Stritsidis (Futura Publications)

Cover Design: S. Stritsidis

Published in July 2003 by:

futura Publications - M. Paparounis

6a Deligiani str.

106 83 Athens, Greece

Tel. & fax: ++ 210 8843053

e-mail: futura@ath.forthnet.gr

© 2003:

School of Architecture NTUA —

futura Publications

ISBN 960-7980-59-X

GEORGE EDSON DANFORTH

Mies van der Rohe: Ο αρχιτέκτων ως εκπαιδευτικός.
Η εξέλιξη ενός αρχιτεκτονικού προγράμματος

GEORGE EDSON DANFORTH

Mies van der Rohe: The Architect as educator.
The development of an architectural programme

MIES VAN DER ROHE:
MIES VAN DER ROHE:
THE ARCHITECT
Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΩΣ
AS EDUCATOR
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

GEORGE EDSON DANFORTH
GEORGE EDSON DANFORTH

ΤΜΗΜΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
Ε.Μ.Π.

futura

Introduction

The School of Architecture of the National Technical University of Athens presents its second lecture series which took place during the years 2001-2002. The speakers were all eminent architects, both Greek and non-Greek.

These lectures are addressed not only to the students of the School, but also to the wider academic and architectural community. Their purpose is to enrich the educational process with ideas, theories, and practices which emerge, are put to the test, and find application outside the premises of this School.

These papers are largely faithful to the original text of the lectures with only minor revisions applied to it. Thus, we hope that the vividness, the immediacy, the spontaneity, and the personal tone of the spoken language is preserved within the bounds of possibility.

In this issue, I am honoured to present professor George Edson Danforth in his lecture entitled "Mies van der Rohe: The Architect as educator. The development of an architectural programme" and delivered on April 18th, 2001.

The president of the School of Architecture NTUA
Professor Y. Polyzos

Εισαγωγή

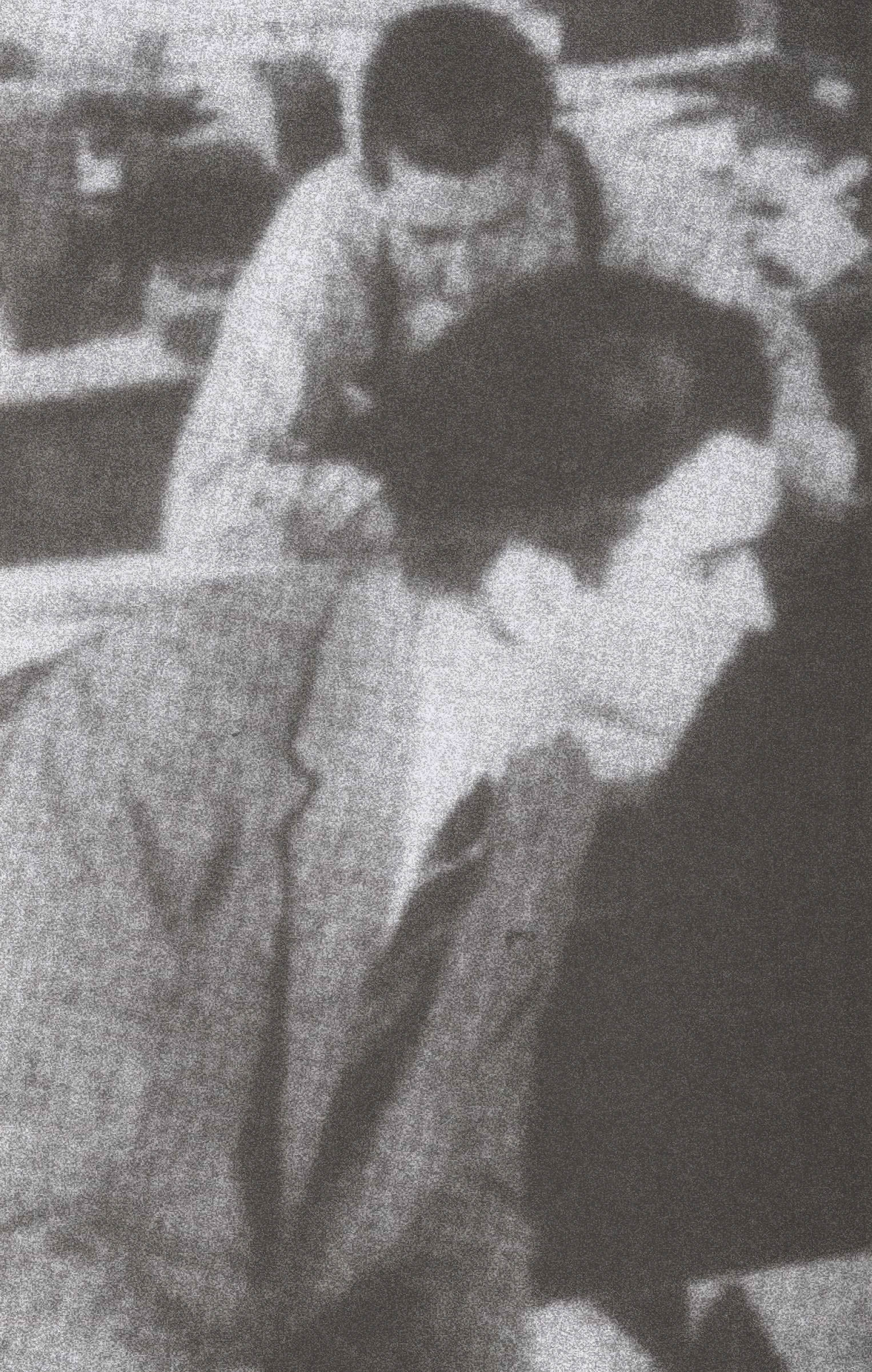
Η Σχολή Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου παρουσιάζει τη δεύτερη σειρά ομιλιών διακεκριμένων ξένων και ελλήνων αρχιτεκτόνων με τις διαλέξεις που οργανώθηκαν την περίοδο 2001-2002.

Οι διαλέξεις αυτές απευθύνονται τόσο στους φοιτητές της Σχολής όσο και στον ευρύτερο ακαδημαϊκό και αρχιτεκτονικό χώρο. Στοχεύουν να εμπλουτίσουν την εκπαιδευτική διαδικασία με ιδέες, θεωρίες και πρακτικές που εκφράζονται, δοκιμάζονται και εφαρμόζονται, έξω από τον χώρο της συγκεκριμένης Σχολής Αρχιτεκτόνων.

Οι εκδόσεις αυτές, βασίζονται στην επεξεργασία του κειμένου των ομιλιών, γιατί ακριβώς ελπίζουν να παρουσιάσουν, στο βαθμό του δυνατού, κάτι από τη ζωντάνια, την προσωπικότητα, το ύφος και τη ροή του προφορικού λόγου κάθε ομιλητή.

Σ' αυτό το τεύχος, έχω την τιμή να σας παρουσιάσω την ομιλία του καθηγητή αρχιτεκτονικής George Edson Danforth, που πραγματοποιήθηκε στις 18 Απριλίου 2001 με θέμα «Mies van der Rohe: Ο αρχιτέκτων ως εκπαιδευτικός. Η εξέλιξη ενός αρχιτεκτονικού προγράμματος».

Ο πρόεδρος της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ
Καθηγητής Ι. Πολύζος

Ο **George Edson Danforth** είναι καθηγητής Αρχιτεκτονικής IIT, πρώην διευθυντής και αντιπρόεδρος της Association of Collegiate Schools of Architecture. Πρώην μέλος των διοικητικών συμβουλίων του Chicago School of Architecture Foundation, της American Society for Aesthetics, κ.λ.π. Βραβεύτηκε το 1983 από το Illinois Institute of Technology και από το Αμερικανικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτόνων, και το 1971 από το Graham Foundation Advanced Study in the Fine Arts.

George Edson Danforth is professor of Architecture IIT, past director and vice-president of the Association of Collegiate Schools of Architecture. Past member of the board of directors of the Chicago School of Architecture Foundation, of the American Society for Aesthetics, etc. Award of Merit from Illinois Institute of Technology, 1983. Distinguished Service Award from the American Institute of Architects, 1983. Fellowship Grant from the Graham Foundation for Advanced Study in the Fine Arts, 1971.

THE YEARS SINCE

THE DEATH OF MIES VAN DER ROHE IN 1969 HAVE begun to provide the distance and objectivity necessary to enable one to assess his contribution to and impact upon architecture and architectural education of the twentieth century.

When reviewing the time previous to his coming to America in 1938 one is reminded of an exceptional generation of American architects who at the turn of the twentieth century were responding to a world of dynamic social change and accelerating technology.

These were architects such as William Le Baron Jenney, Daniel Burnham, John Welborn Root, Louis Sullivan and Frank Lloyd Wright. Except for the vision and efforts of such men architecture generally was wandering about in a world of historical revivalism.

By the mid-1930's in America architectural education which had been existing on the programs of the Ecole des Beaux Arts was at a low ebb. As one of Mies' former faculty and his first graduate student and also once a teacher at the National Technical University School of Architecture in Athens, in the mid-1950's James Speyer once observed, "the Beaux-Arts was of a formalistic focus: a lack of any kind of intelligent analysis of architecture. Beaux-Arts was a kind of mock monumentality: a neo-Baroque or neo-classic direction following the mainstream of Art Deco and simplified classic forms".

Its influence had lost its force and architectural education

Τα χρόνια

ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ MIES VAN DER ROHE, ΤΟ 1969, ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΑΡΧΙΣΑΝ ΗΔΗ ΝΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΤΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΟΥ ΑΣΚΗΣΕ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟ ΑΙΩΝΑ.

Μια επισκόπηση του καιρού που προηγήθηκε του ερχομού του στην Αμερική, το 1938, φέρνει ξανά στο νου την εξαιρετική εκείνη γενιά των Αμερικανών αρχιτεκτόνων που στο γύρισμα του εικοστού αιώνα ανταποκρίνονταν σ' έναν κόσμο δυναμικής κοινωνικής αλλαγής και καλπάζουσας τεχνολογίας.

Επρόκειτο για αρχιτέκτονες όπως ο William LeBaron Jenney, ο Daniel Burnham, ο John Welbom Root, ο Louis Sullivan, και ο Frank Lloyd Wright.

Πέρα από τα οράματα και τις προσπάθειες κάποιων τέτοιων ανθρώπων, η αρχιτεκτονική γενικά πλανάτο σ' ένα κόσμο ιστορικών αναβιώσεων.

Στα μέσα του 1930, η αρχιτεκτονική εκπαίδευση στην Αμερική, που παρέμενε προσκολλημένη στα προγράμματα της Ecole des Beaux-Arts, βρισκόταν σε παρακμή. Όπως παρατήρησε κάποτε ο James Spreyer, πρώτος μεταπτυχιακός φοιτητής του Mies, έπειτα καθηγητής μαζί του, και κάποτε διδάσκων στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου της Αθήνας στα μέσα του '50: «η Beaux-Arts είχε μια φορμαλιστική επικέντρωση, αδυναμία δηλαδή για οποιαδήποτε ευφυή ανάλυση της Αρχιτεκτονικής. Η Beaux-Arts ήταν ένα είδος ψευτο-μνημειακότητας, μια νέο-Μπαρόκ ή νεοκλασική κατεύθυνση που κινείτο στ' ακνάρια της κυρίαρχης τάσης για μορφές Art-Deco ή απλουστευμένες κλασικές».

too was in search of a new spirit which would recognize the changes of sociological and technical forces. In retrospect it was therefore fortunate the circumstances which brought Mies to Chicago in 1938, for in his work and projects up to that time was embodied the essence of the spirit of those architects I've just mentioned whose work was known as the Chicago School of Architecture: not a school in the academic sense but a body of thought, an attitude about what architecture could be, free of the constraints of historical references.

Although Mies was the guiding spirit in the formulation of the architectural program at what was then Armour Institute of Technology, later to be named Illinois Institute of Technology, he had from the beginning the assistance of two immensely gifted colleagues, both teachers and creative thinkers of great originality in their own fields. These were Ludwig Hilberseimer, architect and city planner, and Walter Peterhans, mathematician and philosopher of aesthetics.

Hilberseimer had long been a friend and colleague of Mies having joined the BAUHAUS at Dessau in 1929, teaching first architectural construction and later introducing for the first time courses in city planning into the BAUHAUS curriculum.

Peterhans was Head of the Photography Department at the BAUHAUS both in Dessau and Berlin. Later in Chicago he formulated studies in Visual Training and a graduate seminar on the theory of the aesthetic judgment and analysis of art and architecture.

So it was into the anachronistic cultural situation that Mies and his two colleagues came to the Institute in Chicago. It was the hopelessness of the condition in Germany at that time which prompted Mies to accept the invitation to come to America, as he has said, to work, to remain productive.

During the early years before World War II there was a small number of students in the School which was in a sense an advantage for it enabled Mies and his faculty to develop the program slowly. His remark: "Of my direction I am absolutely certain, but for this problem I need a little time" couldn't have been more appropriate.

Η επιρροή της είχε μειωθεί, ενώ η αρχιτεκτονική παιδεία βρισκόταν σε αναζήτηση ενός καινούργιου πνεύματος που θα λάμβανε υπόψη τις αλλαγές που επέφεραν οι κοινωνικές και οι τεχνικές δυνάμεις. Ήταν ευτύχημα που έστω και αργά οι περιστάσεις έφεραν τον Mies στο Σικάγο, το 1938, γιατί η δουλειά του και οι σχεδιαστικές προτάσεις του ως εκείνη τη στιγμή ενσάρκωναν το πνεύμα όλων των αρχιτεκτόνων που προανέφερα και των οποίων το έργο ήταν ήδη γνωστό στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Σικάγου· όχι ακριβώς «σχολή» με την Ακαδημαϊκή έννοια του όρου, αλλά ένα σώμα σκέψης, μια στάση ως προς το τι θα μπορούσε η Αρχιτεκτονική να είναι — ελεύθερη από τους περιορισμούς των ιστορικών αναφορών.

Αν και ο ίδιος ο Mies ήταν το καθοδηγητικό πνεύμα στη διαμόρφωση του αρχιτεκτονικού προγράμματος του ιδρύματος εκείνου που τότε ήταν γνωστό ως Ινστιτούτο Τεχνολογίας του Αρμουτ —και που αργότερα μετονομάστηκε σε Ινστιτούτο Τεχνολογίας του Ιλινόις—, διέθετε από την αρχή την υποστήριξη δύο εξαιρετικά προικισμένων συναδέλφων του, δασκάλων και δημιουργών με μεγάλη πρωτοτυπία στους αντίστοιχους τομείς τους. Επρόκειτο για τους Ludwig Hilberseimer, αρχιτέκτονα και πολεοδόμο, και Walter Peterhans, μαθηματικό και φιλόσοφο της αισθητικής.

Ο Hilberseimer υπήρξε για πολύ καιρό πριν φίλος και συνάδελφος του Mies καθώς είχε έρθει στο Bauhaus στο Dessau το 1929, διδάσκοντας αρχικά αρχιτεκτονικές κατασκευές και λανσάροντας αργότερα, για πρώτη φορά στο πρόγραμμα του Bauhaus, μαθήματα πολεοδομίας.

Ο Peterhans υπήρξε προϊστάμενος του τμήματος Φωτογραφίας του Bauhaus, και στο Dessau και στο Βερολίνο. Αργότερα, στο Σικάγο, διαμόρφωσε ειδικές σπουδές σε Οπτική Διαπαιδαγώγηση, καθώς και ένα μεταπτυχιακό σεμινάριο πάνω στη θεωρία της αισθητικής κρίσης και στην ανάλυση της Τέχνης και της Αρχιτεκτονικής.

Τότε λοιπόν που ο Mies και οι συνάδελφοί του ήρθαν στο Ινστιτούτο του Σικάγου, επικρατούσε κλίμα πολιτισμικού αναχρονισμού. Η απελπιστική κατάσταση στη Γερμανία ήταν εκείνη που ώθησε τον Mies να δεχθεί την πρόταση να έρθει

Thus there was time to clarify in his mind the principles underlying the philosophy upon which the curriculum was developed. To this point Mies said: "An architectural curriculum is a means of training and education. It is not an end itself but depends upon and serves a philosophy. The absence of a philosophy is not a virtue. A curriculum without an underlying philosophy is not broad and wide, not even neutral— but nebulous. At our School, he said, we are concerned among other things with the idea of structure— structure as an architectural concept". I might add here that this remains a principle focus of the work at IIT.

Mies' continued to say, "we do not design buildings; we construct them, develop them. Therefore our concern is with the right use of materials, clear construction and its proper expression. Since a building is a work and not a notion, a method of work, a way of doing, should be the essence of architectural education."

For architecture to exist at all, Mies felt, it must first resolve the physical requirements necessitated by gravity, climate, function and economy. At the same time for architecture to be worthy of the name, it must impart to its structure and the materials from which it is formed a quality which enobles the human spirit and appeals as well to the senses and the intellect.

Mies' architecture does just that for he is concerned with the material as well as the spiritual. It expresses in succinct form the fundamental basis on which the educational program was developed during the twenty years he was Director of the School of Architecture at IIT.

In an aphorism so typical of Mies he once said, "Architecture in its simplest form is rooted in the practical, extending through all degrees of value into the realm of pure art."

It brings to mind a statement of Dr. Fritz Neumeyer, German scholar and historian, "The total revaluation of architecture or the art of building after the collapse of the old order in first World War had to start with the basics — and this meant for Mies a rediscovery of the fundamental morals of construction.

στην Αμερική, όπως είπε, για να εργαστεί, να παραμείνει παραγωγικός.

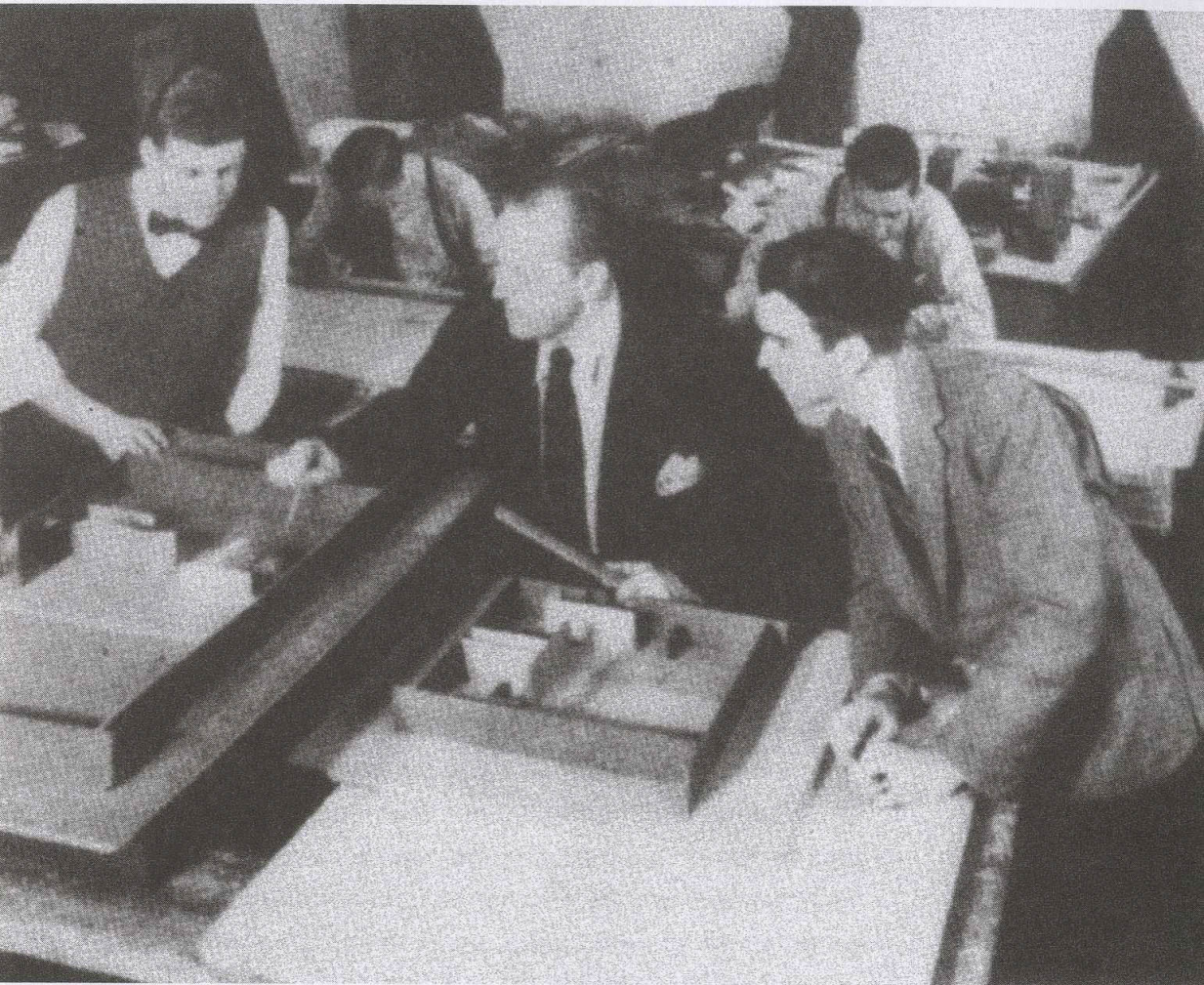
Στα χρόνια πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι φοιτητές στη σχολή ήταν λίγοι, πράγμα πλεονεκτικό με κάποια έννοια, αφού επέτρεπε στο Mies και σε όλο το καθηγητικό σώμα να αναπτύξουν το πρόγραμμα αργά. Η παρατήρησή του: «Για τη διευθυντική μου ικανότητα είμαι απόλυτα σίγουρος, αλλά για το πρόβλημα χρειάζομαι λίγο χρόνο», δεν θα μπορούσε να είναι πιο ταιριαστή.

Υπήρχε επομένως διαθέσιμος χρόνος προκειμένου να ξεκαθαρίσει στο μυαλό του τις αρχές που θα συναρτούσαν το φιλοσοφικό πλαίσιο πάνω στο οποίο θα αναπτυσσόταν το διδακτικό πρόγραμμα. Πάνω σ' αυτό ο Mies είπε: «Ένα διδακτικό πρόγραμμα Αρχιτεκτονικής είναι ένα μέσον εκγύμνασης και εκπαίδευσης. Δεν είναι ένας αυτοσκοπός, αλλά υπηρετεί και είναι εξαρτημένο από μια φιλοσοφία. Η απουσία φιλοσοφίας δεν είναι αρετή. Ένα διδακτικό πρόγραμμα χωρίς αναφορά σε μια φιλοσοφία δεν είναι πλατύ και απεριόριστο, ούτε καν ουδέτερο, αλλά νεφελώδες. Στη σχολή μας, ανάμεσα σε άλλα πράγματα, μας απασχολεί η ιδέα της κατασκευής — της κατασκευής ως αρχιτεκτονική έννοια». Θα μπορούσα να προσθέσω εδώ, ότι αυτό παραμένει το κυρίαρχο μέλημα της δουλειάς στο IIT.

Ο Mies συνέχισε λέγοντας: «Δεν σχεδιάζουμε κτήρια· τα κατασκευάζουμε, τα αναπτύσσουμε. Άρα το κύριο μέλημά μας έχει να κάνει με τη σωστή χρήση των υλικών, την καθαρή κατασκευή, και την αρμόζουσα έκφραση. Εφόσον ένα κτήριο είναι ένα έργο, και όχι μια έννοια, η ουσία της αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης θα έπρεπε να είναι μια μέθοδος δουλειάς, ένας τρόπος πράττειν».

Ο Mies πίστευε ότι προκειμένου να υπάρξει η Αρχιτεκτονική έστω και στοιχειωδώς, είναι απαραίτητο να επιλύσει πρώτα τις φυσικές απαιτήσεις που σχετίζονται με τη βαρύτητα, το κλίμα, τη λειτουργία, και την οικονομία.

Ταυτόχρονα, για να είναι αντάξια του ονόματός της, η Αρχιτεκτονική θα πρέπει να μεταδίδει στην κατασκευή και τα υλικά που τη συνιστούν μια ποιότητα, η οποία εξευγενίζει το ανθρώπινο πνεύμα, ενώ θέλγει τις αισθήσεις και τη διάνοια.

O. A. James Speyer, o Mies Van der Rohe, και o George Danforth, 1939
A. James Speyer, Mies Van der Rohe, and George Danforth, 1939

Η Αρχιτεκτονική του Mies κάνει ακριβώς αυτό γιατί τον απασχολούν ισότιμα το υλικό και το πνευματικό στοιχείο. Εκφράζει με μορφή ακριβή την ουσιαστική βάση που στήριξε το αρχιτεκτονικό πρόγραμμα στα είκοσι χρόνια που ο ίδιος ήταν διευθυντής της Αρχιτεκτονικής Σχολής του IIT.

Με έναν τυπικό αφορισμό του ο Mies είπε κάποτε: «Η Αρχιτεκτονική στην απλούστερη μορφή της έχει ρίζες στο πρακτικό, από εκεί εκτείνεται, μέσα από ολοκληρη την κλίμακα των αξιών, στο βασίλειο της καθαρής Τέχνης».

Αυτό φέρνει στο νου μια δήλωση του Dr. Fritz Neumeyer, Γερμανού διανοούμενου και ιστορικού: «Η συνολική επανεκτίμηση της Αρχιτεκτονικής και της Τέχνης του οικοδομείν, μετά την κατάρρευση της παλιάς τάξης στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έπρεπε να ξεκινήσει από τα βασικά — και αυτό σήμαινε για τον Mies την επανανακάλυψη του θεμελιώδους ήθους της κατασκευής».

Σε μια πιο λεπτομερή εξέταση, η ρήση του Mies μας λέει ότι η σπουδή της Αρχιτεκτονικής πρέπει να προχωρεί από το απλό στο πιο σύνθετο, αρχίζοντας από πρακτικά μελήματα και εκτεινόμενη σε θεωρητικούς στοχασμούς, και τέλος σε φιλοσοφικά ζητήματα της αισθητικής. Πέρα απ' αυτή την καθόλου απλή δήλωση, μας λέει ότι η Αρχιτεκτονική είναι βασισμένη σ' ένα σύστημα αξιών, το οποίο πρέπει να διαμορφώνει τη βάση της κρίσης και της κατανόησης.

Από αυτό το σημείο επομένως πρέπει να πορευθούμε στην προσπάθεια εξήγησης, με γενικούς όρους, της φιλοσοφίας της αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης που υπέβασκε στην άποψη του Mies για τη Σχολή.

Είναι φυσικό πως οι ιδέες του, αν και πλάστηκαν και τελειοποιήθηκαν μέσα από πολλή προσωπική μελέτη και στοχασμό, ξεπήδησαν σε μεγάλο βαθμό από την άμεση πρακτική εμπειρία του.

Στην πραγματικότητα, εκείνο που μπορεί να πει κανείς ότι συνιστά τη μεγαλοφυΐα του Mies είναι αυτή η εμπέδωση της πρακτικής φύσης της Αρχιτεκτονικής ως οικοδομική τέχνη που απαιτεί τη γνώση των υλικών και της κατασκευής, σε συσχετισμό με την αντίληψη της δυνατότητας ανάδειξής της στο επίπεδο των υπερβατικών αξιών.

Examined in detail, Mies' statement tells us the study of architecture should proceed from the simple to the more complex, beginning with practical considerations and extending to theoretical considerations and finally to philosophical aspects of aesthetics. Above all this far from simple statement tells us that architecture itself is based on a system of values that must form the basis of judgment and understanding.

From here therefore we can proceed to attempt an explanation in general terms of the philosophy of architectural education implicit in Mies' concept of the School.

Naturally his ideas, although molded and refined by much personal study and reflection, sprang in large measure by his own practical experience.

It is in fact this grasp of the practical nature of architecture as a building craft, which requires the understanding of materials and construction together with Mies' insight into the possibility of architecture being raised to the level of transcendental values that can be said constitute his genius.

So the approach to learning to become an architect was for Mies the introduction to a craft, to learning to develop certain skills and acquiring fundamental knowledge. That is why in his view the curriculum must begin with drawing — where he himself began — in itself a simple form of graphic communication; one of delineating the objective world, of relaying technical information at an advanced level of expressing ideas, while imparting to the student a feeling of order, clarity and exactitude.

Architecture as an idea had a peculiar fascination for Mies, who seems in retrospect as I considered him in actuality, the most philosophical of all the architects of the twentieth century. But Mies' philosophical attitude was not one of mere idle speculation. On the contrary, he shunned all speculation, especially that of the aesthetic kind.

In its place he put a striving for clear and constructive thinking, often using concrete examples to illustrate his meaning, as for example: "When two bricks are brought together in a significant way, then it may be said architecture begins".

Επομένως, ο δρόμος της γνώσης για έναν επίδοξο αρχιτέκτονα περνούσε, σύμφωνα με τον Mies, μέσα από την τεχνική, το να μάθει δηλαδή να αναπτύσσει κάποιες επιδεξιότητες και να αποκτάει θεμελιώδη γνώση. Για τον λόγο αυτό, το διδακτικό πρόγραμμα έπρεπε να ξεκινάει με σχέδιο —εκεί απ' όπου ξεκίνησε και ο ίδιος— μια απλή δηλαδή μορφή γραφικής επικοινωνίας όπου αρχικά διαγράφεται ο αντικειμενικός κόσμος και μπαίνει σε σειρά η τεχνική πληροφορία, ενώ, σ' ένα πιο προχωρημένο στάδιο, εκφράζονται ιδέες και μεταδίδεται στον φοιτητή η αίσθηση της τάξης, της καθαρότητας, και της ακρίβειας.

Η Αρχιτεκτονική ως ιδέα ασκούσε μια ιδιαίτερη γοητεία στον Mies που εκ των υστέρων φαντάζει όπως ακριβώς τον είδα και στην πραγματικότητα, δηλαδή ως τον πιο φιλοσοφικό απ' όλους τους αρχιτέκτονες του εικοστού αιώνα.

Η φιλοσοφική στάση του Mies δεν ήταν απλώς ένας ράθυμος διαλογισμός. Το αντίθετο μάλιστα, ο ίδιος απέφευγε κάθε είδους διαλογισμό, ιδιαίτερα εκείνον με αισθητικό περιεχόμενο. Στη θέση του έβαζε τον αγώνα για μια καθαρή και εποικοδομητική σκέψη, χρησιμοποιώντας συχνά συγκριμένα παραδείγματα για να διαφωτίσει το νόημα, όπως: «Όταν δύο τούβλα συναντιούνται μ' έναν τρόπο σημαντικό, τότε μπορεί να πει κανείς ότι η Αρχιτεκτονική αρχίζει».

Παρατηρήστε τη χρήση της λέξης «σημαντικό». Αυτό που ο ίδιος επεδίωκε και όρισε σαν σκοπό της εκπαιδευτικής του φιλοσοφίας ήταν η αναζήτηση νοήματος.

Μια τέτοια αναζήτηση αξιών για τη μετάφραση δεδομένων σε σημαντικές αρχιτεκτονικές καταθέσεις δεν είναι τίποτα λιγότερο από την αναζήτηση της αρχιτεκτονικής αλήθειας — της αλήθειας στην οικοδομική τέχνη. Αυτό συνεπάγεται ότι ένας αριθμός αξιών μπορεί να καταδηλωθεί: τάξη, ακρίβεια, ενότητα, και λοιπά — η ποιότητα σαν σκοπός του έργου, κάτι που δεν θα έπρεπε να εννοηθεί όμως σαν συνταγή για το πώς φτιάχνει κανείς Αρχιτεκτονική.

Μια προσέγγιση αυτού του είδους απαιτεί την ικανότητα δημιουργίας αξιολογικών κρίσεων βασισμένων σε γνωστά δεδομένα: είναι η συστηματική εκείνη προσέγγιση, που αποτέλεσε την ουσία της διδακτικής του μεθόδου. Εν συντο-

Note the use of the word significant. What he sought and made the goal of his educational philosophy was nothing less than the search for meaning.

Such a search for values for the translation of facts into significant architectural statements is nothing less than the search for an architectural truth – truth in building. From this it follows that a number of values can be made clear : order, exactitude, unity, and so on – qualities as the goal of the work : not to be understood as a formula for making architecture however.

An approach of this kind demands the ability to form value judgments based on known facts, and it is this disciplined approach that formed the essence of his approach to teaching.

It is in short an attitude of mind, a way of thinking and working that inevitably leads to discovery of certain principles that are the genesis and force of the curriculum.

Once when Mies was talking with the graduate students he referred to a statement made by the German philosopher Emmanuel Kant. "Nobody may call himself practical in his science if he despises theory. He is ignorant who believes guess-work is a substitute of principles. Principles lead to a theory, which, if worked out methodically, becomes a system, a group of entities, which are related to one another by interaction or interdependence".

What then, it might be asked, were the principles on which the philosophy of architectural education at IIT were grounded? The principles have a close relation and indeed are an expression of the values and teaching methods developed in the school. The principles can be listed as follows:

- Structure as an organizing principle in architecture, its possibilities and its limitations
- Proportion as a manifestation of order and an aesthetic discipline
- Construction and materials as the formative process in developing structures and the generator of architecture
- Space as an aesthetic experience, with a practical relation to function

μία, πρόκειται για μια διάθεση του νου, έναν τρόπο σκέψης και δουλειάς, που αναπόφευκτα οδηγεί στην ανακάλυψη ορισμένων αξιών, εκείνων που συγκρότησαν τη γενεσιουργό ιδέα και την ενισχυτική δύναμη του διδακτικού προγράμματος. Μιλώντας κάποτε ο Mies με μεταπτυχιακούς φοιτητές, αναφέρθηκε σε μια δήλωση του Γερμανού φιλόσοφου Emmanuel Kant: «Κανείς δεν μπορεί να αποκαλεί τον εαυτό του πρακτικό στην επιστήμη του, αν περιφρονεί τη θεωρία. Ζει σε άγνοια όποιος πιστεύει ότι η μέθοδος δουλειάς με τα μαντέματα υποκαθιστά τις αρχές. Οι αρχές οδηγούν σε θεωρία, η οποία, αν υποβληθεί σε μεθοδική επεξεργασία, γίνεται ένα σύστημα, μια ομάδα εννοτήτων που συνδέονται μεταξύ τους με τον τρόπο της αλληλεπίδρασης ή της αλληλεξάρτησης».

Θα μπορούσε να ρωτήσει λοιπόν κανείς, ποιες ήταν οι αρχές που θεμελίωσαν την αρχιτεκτονική εκπαίδευση στο IIT; Αυτές είναι αλληλένδετες και στην πραγματικότητα εκφράζουν όλες τις αξίες και τις διδακτικές μεθόδους που ανέπτυξε η Σχολή. Οι αρχές αυτές μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Η δομή ως οργανωτική αρχή της Αρχιτεκτονικής, οι δυνατότητές της και οι περιορισμοί της
- Η αναλογία ως εκδήλωση τάξης και αισθητικής πειθαρχίας
- Η κατασκευή και τα υλικά ως οι μορφοποιές δυνάμεις στην ανάπτυξη των δομών και ως οι δημιουργοί της Αρχιτεκτονικής
- Ο χώρος ως αισθητική εμπειρία με πρακτική αναφορά στη λειτουργία
- Ο προγραμματισμός ως η ερμηνεία της κοινωνικής λειτουργίας και της απαραίτητης ενσωμάτωσής της στη δομή
- Η εξασκημένη οπτική πρόσληψη ως η βάση κάθε κρίσης, πρακτικής ή αισθητικής
- Η ενότητα της αντίληψης που συνενώνει όλες τις απόψεις του κτηρίου με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός οργανικού συνόλου
- Η γνώση των φυσικών ιδιοτήτων και των αισθητικών ποιοτήτων των δομικών υλικών
- Η κατανόηση της φύσης του σύγχρονου κόσμου και όλων

- Planning as the interpretation of social function and its necessary integration with structure
- Trained visual perception as the basis of judgments, practical and aesthetic
- Unity of conception, bringing all aspects of building together to form an organic whole
- Knowledge of the physical properties and aesthetic qualities of building materials
- Understanding of the nature of the contemporary world and the latent possibilities it contains for the development of an architecture expressive of the age
- History as a guide to understanding the architecture of times past and as a key to the architectural interpretations of our own time

These principles formed the fundamental criteria by which the curriculum was organized, and at the same time became the measure by which the teaching methods were developed in the studio and classroom.

Turning to the teaching methodology, first the prime importance of work in the studio must be emphasized. As a working environment in a practical sense, it most closely resembles the actual conditions an architect will find himself working in after graduation. Then second, but not less important, it is in the studio that the actual process of learning in order to become an architect takes place: here the discussions of the work to be done and the creative teaching and learning that can only effectively be achieved by the long process of discussion, drawing, critiques and final presentation that are common practice in the professional field. Naturally, the studio work can and must be supplemented by classroom lectures and seminars, but these can never take the prominence to studio work played in Mies' conception of an architect's education.

From the simplest to the most complex levels, that is to say from the freshman year to graduate studies, students were made to feel that all their work, mental and manual, was related to an architectural context, was so to speak part of a

των δυνατοτήτων που εμπεριέχει σε λανθάνουσα μορφή για τη δημιουργία μιας Αρχιτεκτονικής που εκφράζει την εποχή της

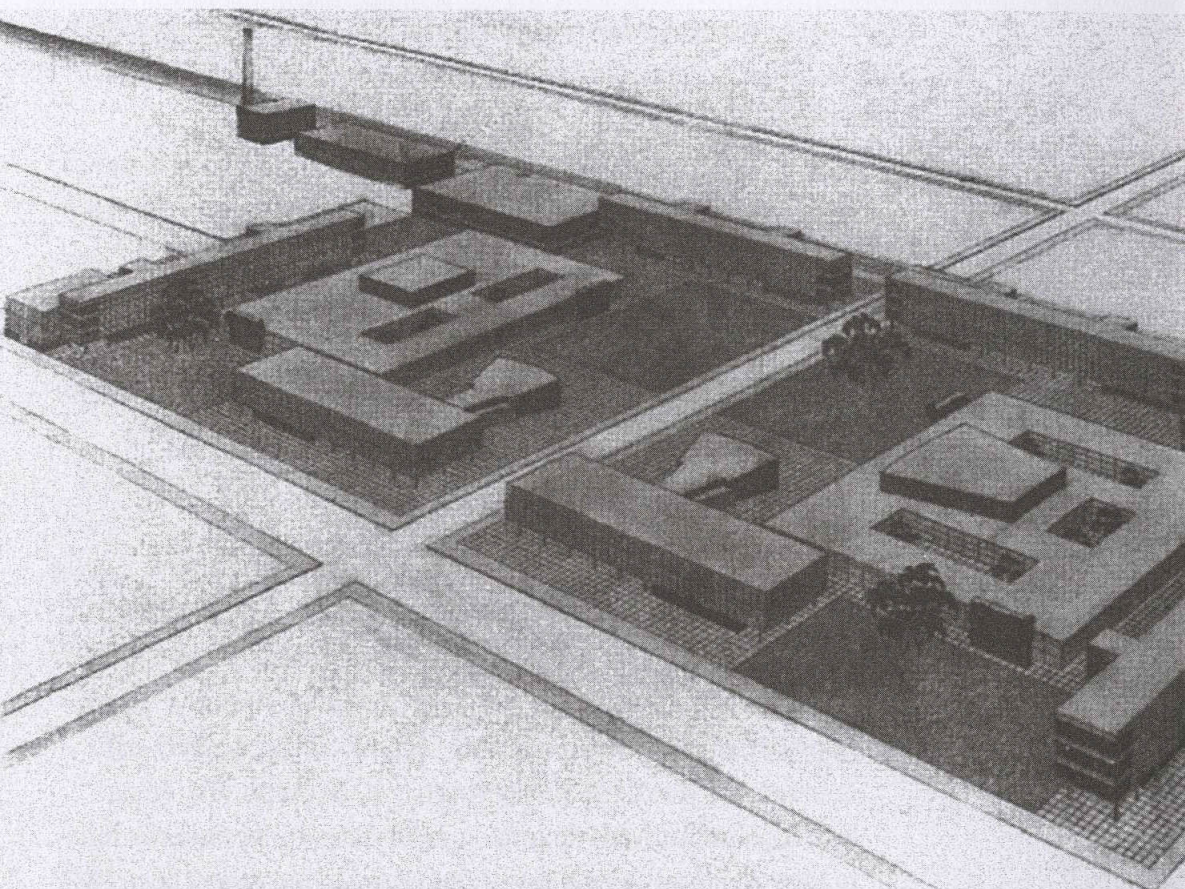
- Η ιστορία ως οδηγός στην κατανόηση της Αρχιτεκτονικής του παρελθόντος και ως κλειδί στην ερμηνεία της σύγχρονης Αρχιτεκτονικής

Αυτές οι αρχές αποτέλεσαν τα θεμελιώδη κριτήρια με τα οποία οργανώθηκε το διδακτικό πρόγραμμα, ενώ ταυτόχρονα έθεσαν τον γνώμονα με βάση τον οποίο συγκροτήθηκε η εκπαιδευτική μεθοδολογία στα εργαστήρια σχεδίου και τις αίθουσες διδασκαλίας.

Όσον αφορά στην εκπαιδευτική μεθοδολογία, πρώτα πρέπει να τονιστεί η κεφαλαιώδης σημασία που αποδίδεται στην εργαστηριακή δουλειά. Αυτή προσομοιάζει στενά —ως εργασιακό περιβάλλον με την πρακτική του σημασία— με τις πραγματικές συνθήκες που ένας αρχιτέκτονας βρίσκει στη δουλειά του μετά την αποφοίτησή του. Δεύτερη, όχι όμως λιγότερο σημαντική, έρχεται η εκπαιδευτική διαδικασία του μελλοντικού αρχιτέκτονα που λαμβάνει χώρα στο εργαστήριο. Εδώ, οι συζητήσεις πάνω στο επιτελούμενο έργο στοχεύουν στη δημιουργική διδασκαλία και μάθηση, που μπορούν να επιτευχθούν αποτελεσματικότερα μόνο μέσα από την εκτενή διαδικασία της συζήτησης, της σχεδίασης, της κριτικής, και της τελικής παρουσίασης — μέθοδοι κοινές με την πρακτική του επαγγέλματος. Φυσικά, η εργαστηριακή δουλειά μπορεί και πρέπει να συμπληρώνεται με διαλέξεις και σεμινάρια, τα οποία όμως, στην εκπαίδευση του αρχιτέκτονα, δεν μπορούν ποτέ να κλέβουν την πρωτοκαθεδρία από το σχεδιαστικό μάθημα με τον τρόπο που το αντιλήφθηκε ο Mies.

Από το χαμηλότερο στο υψηλότερο επίπεδο, δηλαδή από το πρώτο έτος σπουδών ως το μεταπτυχιακό πρόγραμμα, οι φοιτητές εκπαιδεύονταν με τρόπο που τους έκανε να αισθάνονται πως όλη η δουλειά τους, διανοητική και χειρωνακτική, είχε αναφορά σε κάποιο αρχιτεκτονικό πλαίσιο, πως ήταν, με άλλα λόγια, κομμάτι ενός μεγαλύτερου συνόλου, της Αρχιτεκτονικής.

Αφού ο Mies είχε αναλάβει τη Διεύθυνση του Τμήματος της

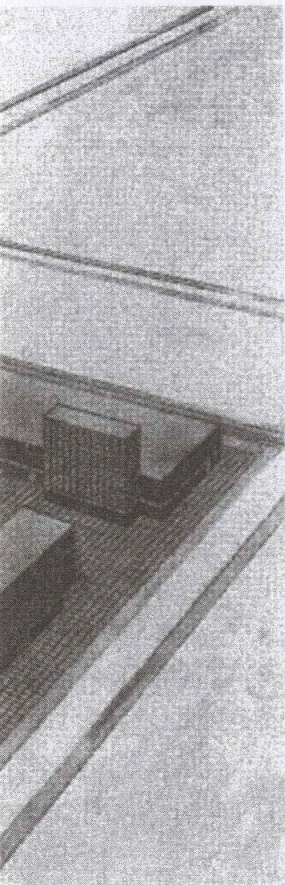
greater whole — that being Architecture.

Soon after Mies assumed Directorship of the Department of Architecture at Illinois Institute of Technology in 1938 the then President of the Institute, Dr. Henry T. Heald, brought to Mies the task of being architect for a completely new physical plant. It was the beginning of a major project for the Institute and for Mies. Choosing Mies as the architect for the new campus showed a unique judgment and respect for the practical capabilities for the man in whose trust had been placed the educational development of that Institute's students of architecture.

The development of the campus scheme extended over a period of time from the early schemes of 1939-40 to the first building — the Metals and Minerals Research building of 1941-43 through to the construction of S.R Crown Hall in 1956 which housed the Departments of Architecture and City and Regional Planning and for a short period the Institute of Design.

As has been said, Mies' curriculum is like his architecture

Mies van der Rohe,
the original layout of
Illinois Institute
of Technology,
Chicago, 1939

Mies van der Rohe,
η αρχική διάταξη
του Illinois Institute
of Technology,
Σικάγο, 1939

Αρχιτεκτονικής στο Ινστιτούτο Τεχνολογίας του Illinois το 1938, και μέσα σε σύντομο χρόνο, ο τότε Πρόεδρος του Ινστιτούτου Dr. Henry T. Heald, του ανέθεσε το καθήκον του συνολικού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού μιας εντελώς καινούργιας εγκατάστασης.

Αυτή ήταν η αρχή ενός τεράστιου έργου για το Ινστιτούτο και για τον Mies. Η επιλογή του Mies ως αρχιτέκτονα του νέου πανεπιστημιακού συγκροτήματος ήταν απόδειξη εμπιστοσύνης και σεβασμού για τις πρακτικές ικανότητες του ανδρός στον οποίο εναπόκειτο η εκπαίδευση των φοιτητών Αρχιτεκτονικής του Ινστιτούτου.

Η ανάπτυξη του συνολικού σχήματος του Πανεπιστημίου πήρε πολλά χρόνια, από τα πρώτα σχέδια του 1939-1940 μέχρι την οικοδόμηση του πρώτου κτηρίου του Ερευνητικού Εργαστηρίου Μετάλλων και Ορυκτών το 1941-1943, ως και το 1956 με την κατασκευή του S.R. Crown Hall που στέγασε τα τμήματα της Αρχιτεκτονικής, της Πολεοδομίας και της Χωροταξίας, και για μια σύντομη περίοδο το Ινστιτούτο Σχεδιασμού.

Όπως έχει ειπωθεί, το διδακτικό πρόγραμμα του Mies ήταν σαν την Αρχιτεκτονική του, και η Αρχιτεκτονική του ήταν, κατά έναν τρόπο, σαν το διδακτικό πρόγραμμά του. Κατά τη γνώμη μου, το S.R. Crown Hall του Πανεπιστημίου του IIT επιβεβαιώνει αυτή την άποψη περισσότερο απ' οποιοδήποτε άλλο κτήριο δημιούργησε στην Αμερική.

Στην τελετή των εγκαινίων του κτηρίου, το 1956, κύριος ομιλητής ήταν ο Eero Saarinen. Μιλώντας σχετικά με την αρχιτεκτονική κληρονομιά του Σικάγου —δηλαδή, τη στάση όσων έδωσαν στον Mies την ευκαιρία να δημιουργήσει το κτήριο, αλλά και του ίδιου του Mies ως ανθρώπου και αρχιτέκτονα— έδειξε τόση εμπρίθεια που αξίζει να αναφέρουμε ένα απόσπασμα της ομιλίας του:

«Από τη φωτιά του 1871 που ερήμωσε την πόλη, το Σικάγο υπερτερεί στις ευκαιρίες που προσφέρει σε τολμηρούς και επινοητικούς δημιουργούς κτηρίων.

Πριν εβδομήντα χρόνια, ο πρώτος ουρανοξύστης στον κόσμο με χαλύβδινο σκελετό κτίστηκε εδώ, στο Σικάγο ... το χάσμα ανάμεσα σε μηχανική και Αρχιτεκτονική άρχισε να κλείνει. Παρουσιάστηκαν σημαντικές καινοτομίες. Από τη

and his architecture is, in a way, like his curriculum. In my view S.R. Crown Hall on the IIT campus more clearly supports this position than any building he did in America.

Eero Saarinen was the principal speaker at the dedication of the building in April 1956. what he said concerning the architectural heritage of Chicago – the attitude of those who gave the opportunity to develop the building itself and of Mies as a man and architect, was spoke with such clear insight that I want to quote, in part, Saarinen's address:

"Even since the 1871 fire which devastated the city, Chicago has excelled in giving bold, imaginative builders an opportunity. Seventy years ago, the world's first steel frame skyscraper was built here in Chicago... the gap between engineering and architecture began to close. There were important innovations. There were the great builders : Jenney, Burnham and Root. And the great artists, Sullivan and Wright. They all found their chance here and began to change the face of the city.

It is against this background that the brass of IIT chose Mies van der Rohe of Berlin, Germany, to come here to teach and perhaps to build. And by this act they placed the next rung (step) on the ladder of Chicago's architectural history.

Through this addition of the third great artist to the "Chicago School" and through the opportunities they have given him, they have insured the city's position as the center of the universe in modern architecture.

This same bold spirit that created the Chicago School tradition motivated the creation of this new campus. Twenty years ago this was a slum but because Chicago is a place of courageous thinking, a slum gives way to a brand new campus –crisp and clean and beautiful and harmonious– a model of a total environment – about to become a reality."

Then Saarinen continued: "A model of a total environment is perhaps the most necessary contribution at this period in history. Our cities are going through a transition from one civilization to another and their physical aspects are complete anarchy. We hardly know any more what harmonious surroundings are. But this is even more than a beautiful total

μια, οι μεγάλοι δημιουργοί κτηρίων, Jenney, Burnham, και Root. Από την άλλη, οι μεγάλοι καλλιτέχνες, Sullivan και Wright. Όλοι βρήκαν τις ευκαιρίες τους εδώ και άρχισαν ν' αλλάζουν το πρόσωπο της πόλης.

Αυτό ήταν το πλαίσιο μέσα στο οποίο οι διευθυντές του IIT επέλεξαν τον Mies van der Rohe να έρθει εδώ από το Βερολίνο της Γερμανίας για να διδάξει, και ίσως για να χτίσει. Και με την πράξη τους αυτή έβαλαν το επόμενο σκαλοπάτι στη κλίμακα της αρχιτεκτονικής ιστορίας του Σικάγου.

Με την προσθήκη αυτή του τρίτου μεγάλου καλλιτέχνη της "Σχολής του Σικάγου", και με τις ευκαιρίες που του έδωσαν, εξασφάλισαν τη θέση της πόλης στο κέντρο του σύμπαντος της μοντέρνας Αρχιτεκτονικής.

Αυτό το ίδιο τολμηρό πνεύμα που δημιούργησε την παράδοση της Σχολής του Σικάγου υποκίνησε και τη δημιουργία ετούτου του νέου πανεπιστημιακού συγκροτήματος. Πριν από είκοσι χρόνια ήταν μια υποβαθμισμένη περιοχή, αλλά επειδή το Σικάγο είναι ένας τόπος θαρραλέας σκέψης, οι τρώγλες παραχωρούν τη θέση τους σ' ένα ολοκαίνουργιο πανεπιστημιακό συγκρότημα, ζωηρό και καθαρό και όμορφο και αρμονικό, ένα πρότυπο συνολικού περιβάλλοντος που πρόκειται σύντομα να γίνει πραγματικότητα.»

Και ο Saarinen συνέχισε: «Το πρότυπο ενός συνολικού περιβάλλοντος είναι ίσως η πιο απαραίτητη συνεισφορά σε αυτή την περίοδο της ιστορίας. Οι πόλεις μας διανύουν μια μεταβατική φάση, από ένα είδος πολιτισμού σ' ένα άλλο, και τα φυσικά τους χαρακτηριστικά είναι σε πλήρη αναρχία. Δύσκολα αναγνωρίζουμε πλέον ποιο είναι το αρμονικό περιβάλλον. Αυτό όμως είναι κάτι περισσότερο από ένα όμορφο συνολικό περιβάλλον που αντικαθιστά μια άθλια κατάσταση. Είναι αληθινά ένα περιβάλλον του καιρού μας. Το Architectural Forum είπε: "η καλύτερη αρχιτεκτονική έκφραση τεχνικού κολεγίου στον κόσμο". Θα έλεγα ότι είναι η καλύτερη έκφραση μιας ολόκληρης κουλτούρας που πηγάζει από τον τεχνικό πολιτισμό. Τα κτήρια αυτά κτίστηκαν πάνω σε μια μεγάλη αρχή, ότι η Αρχιτεκτονική θα πρέπει να είναι μέρος του καιρού μας και ότι η τεχνολογία του καιρού μας θα πρέπει να εκφράζεται σε κάθε κτηριακή απόφαση, από τη

environment replacing a slum. It is an environment truly of our time. The Architectural Forum said: 'the best architectural expression of a technical college in the world.' I would say (Saarinen continues) it is the best expression of a whole culture that is growing out of a technical civilization. These buildings are built on one great principle — that architecture should be part of our time and that technology of our time should be expressed in every building decision from the over-all concept to the smallest detail. Such an ordered expression of our time and such a development of technology into art gives us faith and encouragement and gives us a corner stone on which we can build a culture.

(then) I want to say a word about this particular building. It is fitting that in this city architecture should be taught in the proudest building of this campus. It is time that architectural education came out of the dingy attics of the past into this serene temple of the present. It is also fitting and almost symbolic that city planning and industrial design are placed under one roof—literally one roof—with architecture, which is where they belong and where each can benefit by association with the other.

I have talked about the architectural traditions of this city. I have talked about the total environment of this campus and I have talked about this particular building. And by showing how architecture is an expression of our technologically-oriented civilization, I have indicated its universality.

But today, when so much stress is laid on the common denominator—on teamwork, on a vernacular, on the impersonal — we tend to forget the importance of the individual. The individuality comes through — as here at IIT — as the result of a special quality. It is a quality that cannot be taught by teaching. It is a quality that can and cannot be seen in every part of this group — in the flashing, in the corners, in the materials, in the proportions, in the placing of the buildings.

This quality is the philosophy and the thinking behind the whole complex.

The universality comes because this is an architecture

συνολική ιδέα ως την παραμικρή λεπτομέρεια. Μια τόσο συντονισμένη έκφραση του καιρού μας και μια τέτοια εξέλιξη της τεχνολογίας σε Τέχνη, μας δίνουν πίστη και κουράγιο, καθώς και έναν θεμέλιο λίθο πάνω στον οποίο μπορούμε να οικοδομήσουμε μια κουλτούρα.

Θέλω ακόμα να πω μια κουβέντα γι' αυτό το συγκεκριμένο κτήριο. Είναι αρμόζον σ' αυτή την πόλη η Αρχιτεκτονική να διδάσκεται στο πιο περήφανο κτήριο αυτού του πανεπιστημίου. Είναι καιρός η αρχιτεκτονική εκπαίδευση να βγει από τις μουντές σοφίτες του παρελθόντος για να μπει σ' αυτόν τον γαλήνιο ναό του παρόντος. Είναι επίσης αρμόζον, και σχεδόν συμβολικό, η πολεοδομία και το βιομηχανικό σχέδιο να στεγάζονται κάτω από την ίδια στέγη με την Αρχιτεκτονική —κυριολεκτικά κάτω από την ίδια στέγη— είναι το μέρος στο οποίο ανήκουν και από το οποίο μπορούν ν' αντλήσουν αμοιβαία ωφέλεια.

Μίλησα για τις αρχιτεκτονικές παραδόσεις αυτής της πόλης. Μίλησα για το συνολικό περιβάλλον αυτού του πανεπιστημιακού συγκροτήματος, και μίλησα για ετούτο ειδικά το κτήριο. Ακόμα, δείχνοντας με τι τρόπο η Αρχιτεκτονική είναι μια έκφραση του τεχνοκρατούμενου πολιτισμού μας, υπέδειξα την παγκοσμιότητά της.

Όμως σήμερα, που όλη η προσοχή πέφτει στον κοινό παρονομαστή —στην ομαδική δουλειά, στο παραδοσιακό, στο απρόσωπο— έχουμε την τάση να ξεχνάμε τη σημασία του ατόμου. Η ατομικότητα προβάλλει ως το αποτέλεσμα μιας ειδικής ποιότητας, όπως εδώ στο ΙΙΤ. Πρόκειται για μια ποιότητα που δεν μπορεί να διδαχθεί μέσα από την εκπαίδευση. Πρόκειται για μια ποιότητα που μπορεί και δεν μπορεί να συναντηθεί σε κάθε τμήμα αυτού του συνόλου —στην υδρομόνωση των αρμών, στις γωνίες, στα υλικά, στις αναλογίες, στη διάταξη των κτηρίων.

Αυτή η ποιότητα είναι η φιλοσοφία και το σκεπτικό πίσω απ' όλο το συγκρότημα.

Η παγκοσμιότητα προκύπτει απ' το ότι αυτή είναι μια Αρχιτεκτονική που εκφράζει την εποχή της. Αλλά η ατομικότητα πηγάζει από το μοναδικό συνδυασμό σ' έναν άνδρα πίστης και ειλικρίνειας και αφοσίωσης και πεποίθησης στην

expressive of its time. But the individuality comes as the expression of the man's unique combination of faith and honesty and devotion and belief in architecture. In short, his moral integrity.

Great architecture is always informed by one man's thinking. We can borrow and build on someone else's philosophy and we can finally perhaps evolve our own. But the important lesson is the absolute necessity of having a philosophy or, as Mies calls it, a spiritual orientation.

The moral fiber of this man can be a measuring rod and inspiration that can carry through our lives. His singleness of purpose, his complete devotion and almost religious dedication to the very best in architecture can be a touchstone for all of us."

Αρχιτεκτονική. Εν ολίγοις, από την ηθική του ακεραιότητα.

Η μεγάλη Αρχιτεκτονική τροφοδοτείται πάντα από τη σκέψη ενός ανθρώπου. Μπορούμε να δανειστούμε τη φιλοσοφία κάποιου άλλου, και να δημιουργήσουμε με βάση αυτή, και έτσι ίσως τελικά καταφέρουμε να φτιάξουμε τη δική μας. Αλλά το σημαντικό μάθημα έγκειται στην απόλυτη αναγκαιότητα του να έχουμε μια φιλοσοφία ή, όπως έλεγε ο Mies, έναν πνευματικό προσανατολισμό.

Η ηθική στόφα αυτού του ανθρώπου μπορεί να παρέχει το μέτρο και την έμπνευση που θα μας κατευθύνουν στη ζωή μας. Η πλήρης ταύτισή του μ' έναν σκοπό, η ολοκληρωτική αφοσίωση και η θρησκευτική αφιέρωσή του στο άριστο στοιχείο της Αρχιτεκτονικής μπορούν ν' αποτελέσουν τον άξονα αναφοράς για όλους εμάς.»

LECTURES IN THE NATIONAL TECHNICAL
UNIVERSITY OF ATHENS 2001-2002
Also available:

**ΔΙΑΛΞΕΙΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ 2001-2002**
Επίσης κυκλοφορούν:

GUIDO ZUCCONI
Transforming Venice in the XXth century.
Conflicts and compromises

GUIDO ZUCCONI
Μετασχηματίζοντας τη Βενετία τον 20ό αιώνα.
Συγκρούσεις και συμβιβασμοί.

NIKOS VALSAMAKIS
Some thoughts on Architecture

ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ
Σκέψεις για την Αρχιτεκτονική

ALEXANDROS PAPAGEORGIOU-VENETAS
The Architect Dimitris Pikionis and the experience of his teaching
in the National Technical University of Athens

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ-ΒΕΝΕΤΑΣ
Ο αρχιτέκτων Δημήτρης Πικιώνης
και η εμπειρία της διδασκαλίας του
στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

ELIAS ZENGHELIS
Architecture and Propaganda

ΗΛΙΑΣ ΖΕΓΓΕΛΗΣ
Αρχιτεκτονική και Προπαγάνδα

OLIVIER LEBLOIS

RICHARD SCOFFIER

NICOLAS MICHELIN

Nouvelles tendances de l'architecture Française, 1980-2000

OLIVIER LEBLOIS

RICHARD SCOFFIER

NICOLAS MICHELIN

Νέες τάσεις στη Γαλλική αρχιτεκτονική, 1980-2000